

IV. shod slovanskih časnikarjev v Ljubljani.

Koristno misel so sprožili češki časnikarji v Pragi, ko so sklenili, da se naj prirejajo sestanki vseh slovanskih časnikarjev. V Pragi so sestavili osrednji odbor, ki ima skrbeti, da se redno vrše taki sestanki. Prvi shod je bil v Pragi ob priliki velike slavnosti ob stoletnici Palackega (glej „Dom in Svet“ l. 1898., str. 147.), drugi v Krakovu, tretji v Dubrovniku (glej „Dom in Sv.“ 1901. str. 319.), četrti pa letos v Ljubljani.

Dne 17. maja — na binkoštno soboto — so prišli časnikarji v Ljubljano. Bilo je 26 Poljakov, 39 Čehov, 10 Slovakov, 7 Rusov 22 Hrvatov, in 39 Slovencev. Pripravljalni odbor, kateremu sta predsedovala g. dr. Triller in g. dr. Lampe, je z meščanskim odborom, kateremu je predsedoval ljubljanski župan g. Ivan Hribar, določil obširen program, kateri je združeval s strokovnim posvetovanjem tudi izlet v najzanimivejše kraje naše domovine.

V soboto zvečer so priredili slovenski časnikarji slovanskim gostom na čast pozdravni večer, katerega se je udeležilo mnogo odličnega občinstva. Iz Plznja pa je prišlo pevsko društvo „Smětana“, katero je priredilo veličasten koncert.

Drugi dan je bil namenjen zborovanju. Zjutraj ob 7. uri je na Rožniku maševal prič. g. dr. Ivan Šarić, kanonik vrhbosenski in urednik „Vrhbosne“ v Serajevu. Ob pol 10. uri se je pa začel v „Mestnem Domu“ glavni zbor. Predsedoval je Slovak g. Matuš Důla, zastopnik „Narodnih Novin“ v Turčanskem sv. Martinu. Podpredsednika sta bila g. František Hovorka, urednik „Hlasa Naroda“ v Pragi, in g. doktor Ljuba Babić pl. Šandor Gjalski, podpredsednik „Društva hrvatskih književnika“ v Zagrebu. Brzobjavno so izrazili zborovavci svojo zvestobo Njegovemu Veličanstvu ter pozdravili slovanska ministra Rezka in Piětaka.

Na dnevnem redu so bile jako zanimive razprave.

Najprej so se časnikarji posvetovali o slovanski časnikarski dopisovalnici (poročevalca dr. Prokop Gregr in Jaromir Hru b ý, „Narodní listy“, Praga). Svetovno časnikarstvo ima več dopisovalnic, ki iz vseh krajev pošiljajo listom poročila, a nobena ne ustreza Slovanom, ker jim večinoma niso prijazne, ampak nekatere celo sovražne. Zato si naj Slovani v Avstriji osnujejo svojo lastno dopisovalnico, katera bo preskrbovala listom točna, natančna in nepristranska poročila o slovanskih vprašanjih. Sklenili so, da izročé prihodnji

„Zvezi“ ustanovitev tega velevažnega, a jako dragega zavoda.

„Osrednja zveza slovanskih časnikarskih društev v avstro-ogrski monarhiji“ (poročevalce g. Fr. Hovorka) nam je potrebna, da se časnikarski stan povzdigne intelektualno in gmotno. Časnikarji posameznih narodov naj si osnujejo svoja strokovna društva, in ta vstopijo v „Zvezo“, katera občuje z velikimi svetovnimi časnikarskimi organizacijami, ki imajo skupne mednarodne shode. Tako dobi posamezni časnikar svoje mesto v širnem svetovnem časnikarstvu. Korist od tega je velika. Obzorje se razširi, nove zveze se osnujejo in posamezni časniki se dvignejo po svoji vrednosti in veljavi.

O „časnikarskih učnih tečajih“ je predaval g. Stjepan Radić iz Zagreba. Slovani še nimajo časnikarskega stanu, kateri bi imel priložnost, da se dovolj izobrazijo za svoj poklic. Obširnih in težkih pomožnih znanosti je treba za dobrega časnikarja, ki naj premotruje ves kulturni razvoj, da ga more potem posredovati svojemu ljudstvu. Angleži in Francozi imajo posebne višje šole za izobrazbo strokovnih novinarjev. Za novinarja je neobhodno potrebno, da se nauči jezikov. Za slovanskega časnikarja posebej pa je potrebno, da zna razne slovanske jezike in da natančno pozna posamezne kulturne, socialne in gospodarske razmere. V ozkem krogu se vzgajajo ljudje, polni predsodkov in kratkih misli. Zlasti Slovani so sedaj napolnjeni s predsodki drug proti drugemu. O velikih kulturnih vprašanjih imajo često premalo pojma. „Zveza“, ki se ima osnovati, naj torej prireja stalne časnikarske učne tečaje, h katerim naj prihajajo zastopniki vsega slovanskega časopisja, da se med seboj spoznavajo in proučujejo drug drugega socialne razmere. Najbolj pripravna je za to takozvana „mrtva sezona“. Takrat je manj važnejega dela, in pisatelji si lahko pritrčajo časa za obrazbo.

O stikih slovanskih narodov na gospodarskem polju je predaval doktor Jaroslav Preis („Nár. listy“, Praga). Zagarjal je načelo „Svoji k svojim“ ter posebno priporočal združenje slovanskega kapitala k skupnim podjetjem, medsebojno naročanje blaga in proučevanje poljedelskih in delavskih razmer. Zborovavci so sklenili, da se naj tako narodno-gospodarsko predavanje postavi na dnevni red vsakega časnikarskega sestanka.

Kulturno važnost slovanske ideje in probujenje slovanske zavesti je popisoval na to dr. Vladimir Lewicki („Głos Narodu“, Krakov) v pesniško vznesenih besedah. Iz spisov Prešernovih, Vodnikovih, Mickiewiczevih, Puškinovih, Kollárjevih, Gunduličevih je nabral najlepše citate o slovanski kulturni ideji. Ti so iz ljudstva vzeli svoje ideje, in zato so zmagoslavno jele prodirati. Dali so nam zgled, kako moramo delovati. Predlagal je slednjič resolucijo, da se naj ustanovi „Občna Slovanska Matica“, ki naj izdaja in razširja cenene in poljudne knjižnice o življenju, zgodovini in slovstvu slovanskih narodov. — Po daljši živahni debati so zborovavci sklenili, da se priporoči ustanovitev take „Maticе“.

Slednjič sta bili sprejeti še dve resoluciji: dr. Lampetova, da naj časnikarski shod ugovarja ministrski naredbi o koncesioniranju časnikarskih dopisovalnic, s katero se podrejajo ta podjetja obrtnemu zakonu, in Jos. Vejarova, katera prosveduje proti pravnemu naziranju, da bi časopis kot tak ne mogel biti razžaljen.

Slovenski in češki časnikarji so položili venca z narodnimi trakovi na Vodnikov spomenik. Za zborovališče prihodnjega sestanka so določili Plzenj. S tem je bilo končano glavno zborovanje.

Mestna občina ljubljanska je priredila dragim gostom sijajen banket.

Drugi dan so obiskali časnikarji krasno Gorenjsko. Od Javornika so šli skozi Vintgar, povsod slovesno pozdravljeni od ljudstva in njega zastopnikov. Blejska občina jih je gostoljubno sprejela. Binkoštni torek pa je bil namenjen izletu v Postojno. Jamski odbor je dal bajno razsvetliti svetovnoslavno svojo jamo. Vtisk, ki so ga dobili po teh dveh izletih slovanski časnikarji o slovenski domovini, je bil globok, presenetljiv in — to upamo — za naše kraje velepomemben. Iz Postojne so se odpeljali izletniki v Trst, kjer so jih slovesno sprejeli tudi tamošnji Slovenci.

Kot dar je dobil vsak časnikar knjige: „Vseučiliški zbornik“, „Vintgar“, „Bled in okolica“, ter „Postojna in njena slavna jama“. Te knjige naj bi jim služile v informacijo o prirodnih krasotah slovenske zemlje. Za spomin je dobil še vsak srebrno pero ter barvani sliki Ljubljane in slovenske narodne noše.

Med dosedanjimi sestanki je bil ljubljanski najštevilnejši. Razprave so bile temeljite in strogo stvarne.

* * *

Korist tega sestanka je mnogovrstna. Za Slovane sploh so časnikarski sestanki važni zato, ker je to skoro edina priložnost, pri kateri se morejo vsi avstrijski slovanski rodovi sniti k resnemu delu. Avstrijski Slovani so med seboj ločeni po raznih razlikah. Posamezna narečja so se že precej oddaljila drugo od drugega, in začeli so se razvijati tudi samostojni narodni značaji, kateri gredo vsak svojo pot. Zgodovinski boji so zapustili globoko sled v mišljenju in umstvomovanju posameznih rodov ter jih ločili ostro med sabo. V posameznih rodovih pa so zopet razlike verstev in strank, ki delé slovanska ljudstva v majhne, često jako si nasprotnne skupine.

Časnikarstvo je tu edini element, ki ima že po svoji naravi to teženje, da se razširja, da si išče zaveznikov, da si spleta zveze, da si nabira sotrudnikov, da si snuje dalekosegajoče stike in da prebija meje in odstranja ovire, ki jih stavijo sovražne razmere čilemu razprostiranju dušnih proizvodov. Zato so se po časopisju začeli približevati slovanski rodovi. Pri teh sestankih se shajajo zastopniki vseh avstrijskih slovanskih rodov. Tu se spoznavajo osebno oni, ki so se doslej poznali edino le po imenu. Tu se slišijo vsi slovanski jeziki. Vsak govori v svojem narečju, in vendar se vsi razumejo. Oni, ki niso prej skoro vedeli drug za drugega, začno proučevati medsebojne slovestvene, socialne, politične in gospodarske razmere. Predsodki padajo, nove misli se vzbujajo, sorodni listi sklepajo zveze, pogum raste in zavest celokupnosti daje časopisju novo krepost in silo. Časopisje pa je duša narodnega življenja ter glasilo javnega mnenja. Nove ideje, ki zavladajo po uredništvih, se razširjajo po deželah in postanejo ljudska last. Iz ljudstva pa klije to seme na dan v obliki novih organizacij in socialnih tvorb.

Za Slovence posebej je bil ta sestanek pomenljiv, ker so tu zastopniki velikih slovanskih rodov videli naše najlepše kraje ter dobili vsaj površen pojem o naših duševnih in splošno-kulturnih razmerah. Saj je bil Slovenec doslej skoro popolnoma neznan. Te dni smo pa videli, kako so strmeli slovanski časnikarji nad krasoto naše domovine. Videli so tod, kako se v tesnih razmerah trudi majhen narod, da se ohrani in povzdigne, spoznali so naše liste, narodne, verske in gospodarske boje, ter se tako vsaj nekoliko seznanili z notranjim življenjem slovenskega naroda.

Tako se je Slovenija približala drugim slovanskim narodom. Dal Bog, da bi bilo to v korist nam in celi slovanski družini!